

SYBILLE BEDFORD

TANRILARIN
GÖZDESİ

♥
CAN

ROMAN



İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
SUAT ERTÜZÜN



Sybille Bedford
TANRILARIN
GÖZDESİ

Can Yayınları: 1720
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 690

A Favourite of the Gods, Sybille Bedford

© Sybille Bedford, 1963

İlk olarak Büyük Britanya'da Collins tarafından yayımlanmıştır.

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2005

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

1. basım: Mart 2008

Yayına Hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi

Kapak Düzeni: Semih Özcan

Dizgi: Hayriye Kaymaz

Düzeltili: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset

İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0925-8

Çağdaş Avrupalı Kadın Yazarlar / *Contemporary European Women Authors*

Avrupa Birliği Kültür Programı'nın (2007-2013) desteğiyle yayınlanmıştır.

Published with the support of the Culture Programme (2007-2013) of the European Union.



Bu proje Avrupa Komisyonu'nun mali desteğiyle yürütülmektedir. Yayında yansıtılan görüşler sadece yazara aittir. Komisyon bu görüşlerden ve kitapta yer alan bilgilerin herhangi bir kullanımından sorumlu tutulamaz.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Sybille Bedford
TANRILARIN
GÖZDESİ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
SUAT ERTÜZÜN

CAN YAYINLARI

**SYBILLE BEDFORD'UN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTABI**

BATAKLIK KUMU / *anı*

Sybill Bedford, 1911 yılında Berlin yakınlarındaki Charlottenburg'da başlayan yaşamını 17 Şubat 2006 günü Londra'da noktalayana dek, bir yandan 20. yüzyıla hemen hemen bütünüyle tanıklık edişi, öte yandan yüzyılın entelektüel çevreleriyle ilişkileri ve bunları yapıtlarına yansıtışıyla “çağımızın bir yazarı” tanımını gerçekten hak ediyor. Soylu bir Alman baba ile bir İtalyan prensesi annenin çocuğu olan Sybille, annesiyle babasının ayrılmalarından sonra önce babasıyla Berlin'de, babasının ölümü üzerine de İtalya'da annesinin yanında yaşadı. Orada kendisini yazarlığa yönlendiren Aldous Huxley ile yakın dost oldu. Gerçek soyadı Schoenebeck olan yazar, 1935'te Nazi baskısından kurtulmak için bir İngiliz subayı ile kısa süreli evlilik yaparak Bedford soyadını ve İngiliz pasaportunu aldı. 2. Dünya Savaşı sırasında Amerika'da kalan Bedford, savaş sonrasında Fransa, İtalya, Portekiz'de yaşadıktan sonra 1979'da Londra'ya yerleşti. Romancı kimliğinin yanı sıra, hukuk ve önemli davalar alanında uzmanlaşmış bir gazeteci de olan Bedford, Lady Chatterley, Oswald'ı öldüren Jack Ruby ve Auschwitz kampı görevlilerinin davalarıyla ilgili incelemeler yazdı. Kraliyet Edebiyat Cemiyeti'nin üyesi olan, Uluslararası PEN'in ikinci başkanlığını yapan ve İngiliz Kraliyet Onur Madalyası ile ödüllendirilen Bedford'un otobiyografik çalışması *Bataklık Kumu*'nun yanı sıra 50 yıla yayılan yazarlık dönemindeki yapıtlarını şöyle sıralayabiliriz: *Don Otavio'ya Ziyaret: Meksika Gezisi Notları*, *Miras*, *Adaletin Çeşitli Yüzleri*, *Tanrıların Gözdesi*, *Bir Pusula Hatası*, *Hazlar ve Manzaralar*, *Aldous Huxley* (biyografi), *Yap-Boz*, *Elimizden Gelen Bu Kadar*.

Suat Ertüzün, 1971 yılında Hollanda'da doğdu. İlkokulu Hollanda'da, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünü 1996'da yılında bitirdi. Bir süre bankacılık ve turizm sektöründe çalıştıktan sonra şimdi çevirmenlik yapıyor.

EDA LORD'A

İÇİNDEKİLER

Sunuş 11

Öndeyiş 21

BİRİNCİ BÖLÜM

Akılcı Bir Eğitim ve Bir Evliliğin Hikâyesi

33

İKİNCİ BÖLÜM

Başka Bir Ülkede

129

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

*Voyageur sur la Terre*¹

253

¹ Yeryüzünde Bir Yolcu (Ç.N.)

Sunuş

Tanrıların Gözdesi benim ikinci romanım ve ona belki de gözü karalıkla, bildik kaygılar olmaksızın başladım. Ellerim daktilo makinesine gitmeden epey önce bile ne yapmak istediğim hakkında az çok fikir sahibiydim. Çabalamak – bu, neredeyse hiçbir özyaşamöyküsel kaynağa veya bağlantıya başvurmadığım tek kurgum: Kendi yaratıcılığımın baş başa kalmak istediğim. Eğer böyle bir şey mümkünse.

İlk romanıma başlarken kafamdaki temalardan biri, birbirine karşıt insan kümeleri, daha açıkçası bir ülkede yaşayan, ama dinsel, siyasal ve davranışsal inançları farklı üç aile arasındaki tepkilerdi. Bu romanda, silik de olsa, *tek* aile kurdum, ama (çoğu zaman farkında olmamakla birlikte) kendi köklerinden getirdikleri âdetlerle bölünmüş, *farklı* uyruklardan oluşan bir aile. Ne oldukları henüz açık değildi. Birbirleriyle olan bağlarını da henüz bilmiyordum. Aklımda olan, sonunda kitap haline gelecek olan şeyi baştan sona belki katedecek, belki de etmeyecek bir izlekti; bir insanın dileyebileceği tüm güzelliklerle doğmuş ve büyütülmüş (cömert ve aydın tabiatlı) bir roman kahramanı yaratmak istedim: son derece sağlıklı, güzel görünümlü, anne-babası sevgi dolu, varlığını zenginleştiren, ama sınırlamayan bir eğitim almış, büyük doğal ve

mimari güzelliklerle çevrili, maddi açıdan sıkıntısı olmayan (yoksa entelektüel bir aŐk romancısı gibi mi geliyorum kulağa?); üstelik talihsizlikler ve geleneĒe baĒlı bir sosyal çevrenin kısıtlamaları bu kahraman için avantaja dönüŐmüŐ durumda; dolayısıyla bu kiŐi tanrıların yüzüne g ld Ēu biri olmalı, amaŐımarık olmayan ve genliĒi sevinç –mutluluk– dolu biri olmalı. Olgunluk yıllarında bu kiŐi... neyin farkına varıyor? Azalan getirilerin... yavanlıĒın... deĒiŐen dünyaların? Parlak bir baŐlangıç yapmanın yetmediĒini, başka Őeylerin de gerektiĒini anlıyor. Bir amaç, bir hedef, bir inanç? *Bir rol*. Nerede? Ve müstakbel yazar olarak ben, bunun zavallı zengin bir kızaĒızın hayıflanması deĒil, günlük iŐlerin arkından baŐını kaldıracabilecek kadar talihli her insanoĒlunun içinde gizliden gizliye var olan bir arayıŐ olduĒunu ortaya koymak istiyordum.

İzlek hakkında bu kadarı yeter. Oyunculara gelince – gözde kiŐinin annesi ve sırası gelince de kızı önemli bir role sahip olmalıydılar. Babalar ve kocalar, oĒullar ve aŐıklar henüz billurlaŐmamıŐtı.  yk  ya da kurgu da. Mek nlar belli bir sırayla belirmeye baŐlamıŐtı.

Bir kaygım yoktu, acelem de yoktu. 1960'ların baŐıydı. Bir-iki yıl önce, pek de çaba göstermeden, hayatımın en sakin ve pastoral doygunluk dönemlerinden birine girmiŐtim. Bazı rastlantılar sonucu Essex'te yaşamaya başladım, başladık. Aslında böyle bir amacımız yoktu, bunu hedeflememiŐtik. Hukuk kitabı dediĒim Őeylerden birini daha yazma isteĒimin bir sonucu olarak gerçekleŐti bu. Bir roman yazmam için bana epeyce de yüklü bir yıllık  denek ayıran yayımcılarımı hayal kırıklıĒına uĒratırcasına, *ben* dillerine aŐına olduĒum birkaç ülkede adaletin iŐleyiŐi üzerine çalıŐmaya başladım. (Danimarka, yazık ki, gösterilen iten yardımseverliĒe raĒmen tam bir baŐarısızlıktı; mahkeme salonlarında ini sobaları seyretmekten fazlasını

yapamadım orada.) Her ne kadar insanca, zekice ve istikrarlı bir hukuk düzeni anlayışına duyulan şiddetli özlemden kaynaklansa bile, amacım hafif bir kitap yazmaktı – çoğu ceza ve sulh mahkemelerinde üstünde diretilen yanlışlar ve acılar kadar komik durumlar da oluyor. İngiltere’de araştırmalarım başladıktan ve kış aylarını Londra mahkemelerinde geçirdikten sonra kasabalardaki geçici mahkemeler, ilçe mahkemeleri ve yargıçlar hakkında da bilgi toplamak gerektiğini anladım ve basın kartlı olağan bir muhabir sıfatıyla bu işleri yürütebileceğim kırsal bir üs fikri bende gelişmeye başladı. Londra hoş olmakla birlikte geçici bir mekân olmuştu. (O sıralar dünyanın herhangi bir yerinde başımızı sokacak bir evimiz olmadığı gibi ufukta da öyle bir şey görünmüyordu.) Roma’da Capri’den arkadaşlarımız ve komşularımız olan Constantine FitzGibbon ve karısı taşradan daha yeni ev almışlardı; Constantine sakın kafayla yazabileceği birkaç ay geçirmek istiyordu. (Constantine: Parlak bir yazardı –erken öldü–, uygar, çok yönlü, hatırladınız mı? *When the Kissing Had to Stop*’u, *The Shirt of Nessus*’u, Dylan Thomas’ın *Hayat*’ını, Norman Douglas hakkında hazırladığı eseri, *Blitz* belgeselini hatırladınız mı? Umarım öyledir.) Her daim yardımsever, her daim çalışkan Theodora neredeyse yanı başlarında bize dayalı döşeli bir ev buldu. Yaklaşık yarım dönümlük birkaç güzel ağaçlı bir çimenliğin içindeki yeşil manzaralı evin kirası bize çok uygundu. Yaz için onu tuttuk. Bir haftaya kalmadan FitzGibbonların evliliği sona erdi. Theodora İrlanda’ya gitti ve anlaşıldı ki oradan bir daha dönmeyecek (orada kendi yazarlık kariyerine başladı: özyaşamöyküsü, enfes yemek kitapları). Sık sık yinelenen ve genelde çok sert geçen kavgaların hemen ardından barışmalarına herkes öyle alışmıştı ki –FitzGibbonların ayrılmaz olduklarına inanılıyordu– bu ani son şaşırttı. Derken ertesi hafta Constantine ciddi bir sarılığa tutuldu ve

Londra'da bir şifa yurduna yatması gerekti. Oraya taşınırken akşamları bize arkadaş olacaklarına ve hem eğlenceli, hem de makul dostlarının kaçınılmaz ziyaretlerine güvenmiştik. (Onlar partiler verirlerdi, biz vermezdik. Çalışmak ve çalışma havasına girebilmek için günde on altı saat yalnız kalmaya ihtiyacım vardı ve yatıya kalan bir konuğun mu, yoksa bir pazar öğle yemeğinin mi daha korkunç olduğuna karar veremiyordum.) Böylece *taşrada* kalakaldık, taşra bağlantıları veya taşra uğraşları olmadan; başta tahmin ettiğimiz insanlarla tanışmaksızın ve belki de başlangıçta bizden beklenen şeyleri yapmaksızın. Meğer böylesi de gayet güzelmiş.

Essex'te geçirdiğimiz ilk yaz –İngiltere'de çok nadir görülen hoş ve güven verici yazlardan biriydi– biterken bir süre daha kalmaya karar verdik. Fakat bir süre.

Ev yeni de olsa çok konforluymuştu (o döneme göre), ama her şeyden önemlisi, kusursuz derecede temizdi ve böyle olması benim için önemliydi. Çalışmak ve iş sonrası masum eğlenceler için iyi bir yerdi: kuzineyle baş etmek; odun toplamak; bostana bakmak; İngiliz tohumlarından İngiliz sebzelerini vakitsiz ve henüz küçükken toplamak; oklarını minik Uccello savaşçıları¹ gibi takırdatan kirpi bölüklerini uzun alacakaranlıklarda beslemek. Hayvanlar elimden süt içiyorlardı.

Bana eşlik eden ve işgal altındaki Fransa'da zor zamanlar geçiren Amerikalı değerli yazar arkadaşım Eda Lord artık elverdiğince iyileşmişti ve ilk *ismarlatma* romanının yazımına başlamak üzereydi.

İkimiz de ayrı ayrı ve yoğun çalıştığımız, gün içinde birlikte yemek yemediğimiz ve günbatımından önce neredeyse tek laf bile etmediğimiz için bu çim bahçeli ev (acayip, antika bir adı vardı) bizim için biçil-

¹ Floransalı ressam Paolo Uccello'nun (1397-1475) güçlü perspektifi ile ünlü *San Romano Savaşı* adlı tablosundaki savaşçılara gönderme yapıyor. (Y.N.)

miş kaftandı.

Çoğu zaman başka yerlere gittiğimizi de belirtmeden geçmemeliyim. İlk yılın kaç haftası Avrupa'daki adliyelerde geçti – Almanya, Fransa, İsviçre, Avusturya, bir de Lichtenstein Prensiği'nde bir deneme (bir basın locasından geri çevrilme: Meğer kadın muhabirler içeri alınmıyormuş). Sonra Danimarka'ya yapılan zevkli yolculuklar vardı – bunların çoğunu Amerikan dergileri karşılıyordu, demek istediğim, *onlar* parasını ödüyor, *ben* emeğini veriyordum: önce, taşra evlerinin güzelliğinden ve insanların cana yakınlıklarından büyülenme; sonra, azgın denizin kıyısında boş ve bozulmamış bir plajdaki kiralık bir bungalovda geçen yalnız ve dondurucu bir ağustos. (Kaçtık. İngiltere'ye değil: yünlüyle başlanılan ve şortla biten, yedi iklim katedilerek yapılan *uzun* bir araba yolculuğuyla Fransa'ya, güneye.) Bir başka sonbahar için hâlâ turistler ve konforlardan uzak Calabria'ya. Sık sık Paris'e.

Bir de âdete uyarak zaman zaman Wiltshire ve Dorset'te (o kırlık yerlere bayılıyordum) eş-dostlarla geçirilen başıboş, eğlenceli hafta sonları. Bir keresinde arabayla İskoçya'ya kadar gittik; Britanya Adaları'nda gittiğim en *kuzey* noktadır orası. Yine sözümona yaz geldi; yine dışarı adım atamadık.

Kuzinemize, kirpilere ve yazma işine geri döndük; ama akşam yemeklerini yerken epey ayrıntısına girdiğimiz planlar, bu kitapları... bir sonraki kitapları... bitirir bitirmez yerleşeceğimiz yerle –daha hâlâ toy olduğumuz için bulacağımıza inandığımız bir sürü arkadaşın olduğu bir köy veya küçük bir kasaba, bir deniz veya göl kıyısındaki sessiz bir yerle– ilgili planlar yapmaktan da geri kalmıyorduk. Laggo Maggiore? Aix-en-Provence? Lucca? Hâlâ diktatör egemenliğindeki İspanya ve Portekiz'i ne yazık ki dışarıda bırakmak zorundaydık; 1960'ların başlarında olduğumuza göre yine Güney Fransa mı? İlk gençliğimin geçtiği o küçük

Fransız balıkçı limanı hakkında beslediğim düş, *Sanary retrouv *¹ düşü, unutulacak gibi değildi.

Eda Lord'un romanı (*Childsplay*) ve benim hukuk kitabım nihayet bittiğinde bir yaz daha sona ermişti. Yeni bir ev ve memleket aranacak zaman değil, borçlu olduğum ve yazmak *istediğim* romanı yazmak zamanıydı. Essex'te bir sonbahar akşamüzeri, soğukta ve alacakaranlıkta şominemiz için yol kenarından çalı ırpı toplarken o romanın başı birden aklıma düşüverdi. Sadece başı, o kadar. Hatta girişi: Kafamda bir diyalog tıklamaya başladı.

Ve işe koyuldum. Biraz yavaş ilerlese de, kafamdakilerin arasından bir ayıklama yaparak (yazmanın madenciliğe benzediğini kim söylemişti?) girişin bir trende olacağına karar kıldım. Giriş belirli bir döneme bağlandı: Mussolini – zaman, diyelim 1920'lerin ortası veya sonu olsun; bu da öykünün geriye doğru ilerlemesini gerektiriyordu, unk  ergenlik çağında bir kızı olan ana karakter, onu artık adıyla analım, Constanza, boyuna geri dönüşlerle konuşuyor (bunu çok yapacak). *Ne kadar* geriye, ondan henüz emin değildim, ama 1914'teki savaştan epey öncesine ulaşacağı kesindi. İlk diyalogun kendi hareketli ve  zli tarzıyla açıkça ortaya koyduğu şey, kişilerin uyruğuydu: İtalyan; Amerikalı; Amerikalı-İtalyan; İngiliz; İngiliz-Amerikalı-İtalyan. Onlara bir öykü  rd recek inandırıcılığı ve canı vermek artık benim elimdeydi. Bir türe komedisi tadında ciddi bir  yk ...

Yüksek Anglosakşon edebiyatında –soğuk evliliklerde ve *palazzo*'larda¹ yozlaştırılmış, sömürülmüş, yoksun bırakılmış Amerikalı kadın v rislerin büyük öyküleri– aktarıldığı biçimiyle aristokrat İtalyanların aile yaşantısını hınzırca baş aşağı çevirmeye başladım.

¹ Güney Fransa'da bir sahil beldesi olan Sanary'ye çekilme (d ş ). (.N.)

O ölümsüz eserlere saygısızlık etmeden... *Benim* cinas-
lara düşkünlüğüm kişilerin rastlantılarla harmanlan-
masından doğar. Bu romanı yapan tuğlaların malzeme-
si, belki gülünç kaçan, ama aslında aydınlık ve mantık-
lı olabilecek şeyleri yozlaştıran, hayatın üç düşmanı:
Kıskançlık, bir erdem olarak bağra basılan biçimiyle
cinselliksizlik, kendini kandırma gibi bazı yıkıcı güçle-
rin acı gerçekliğine de götüren karşılıklı yanılılardır.

Başka konular veya konuların ipuçları da işleniyor.
Ama yeter. Bu giriş, yazarken içinde bulunduğum şart-
larla ilgili olacaktı güya. İngiltere'nin hayli engebesiz
toprakları ve çalışma odamdan görülen hoş çimenlikle
*Roma Papale'nin*² –gözdenin evinin bulunduğu yer ve
Edward dönemi Londra'sının pırıltısı– zihnimde can-
landırmaya çalıştığım ağustosu ve dopdolu ihtişamı
arasında bir fark *vardı*.

Belki de seyahat bahanesi olmadığından veya bile
bile seyahate çıkmadığımdan, sonu gelmez tembellik
nöbetlerinden bağışık geçen yazma süreci epey sorun-
suz, engelsiz oldu. Bu engelsiz sürecin bedeli son say-
fanın (her gün, bir yandan yazarken öbür yandan yazıl-
mışları paragraf paragraf gözden geçiriyor, yeniden
yazıyor, cilalıyorum; son sayfa *böyle* geliyor) bitişini
izleyen coşkunun bedelinin ne olduğunu ertesi
sabah gördüm. Bitkin düşüp çökmüştüm. Mektup
yazamıyordum (ertelenmiş olanları), elime tencere ala-
mayacak kadar dengesizdim, araba kullanamayacak
kadar güvensizdim. Hepsi apansızın oluverdi; oysa
daha önceki gün fasulyeleri sırlıklara bağlamıştım.
Durgunluktan çıkmam kolay olmadı. Brighton'da
geçirdiğim birkaç gece –arkadaşlar ikna etmişlerdi– de
fayda etmedi: Yoldan karşıya geçerken gelen arabayı
fark etmedim ve ezilmeme ramak kala ön tekerleklerin
önüne düştüm; zavallı sürücü fren mucizesinin ardın-

¹ Saray. (Ç.N.)

² Papalık Roma'sı. (Ç.N.)

dan titriyordu (üstelik kızgın da değildi, iyi kalpli adam), bense sersem sersem toparlanıp bir özür geveledim; daha sonra sinemada da uyuyakaldım. Londra partileri –yine sevgili arkadaşlarım– beni hasta etti; yetişkinliğimde ilk kez azıcık içmeyle kafayı buluyordum. Tüm bunlar güneyle temelli yerleşme düşüncemi-zi epey geciktirdi. Öte yandan, birincisi, *somut* bir plan yapmamıştık; ikincisi, bu evde onca süre –üç yıl mı olmuştu, ne? O kadar da değildir, yoksa daha mı fazla?– kaldıktan sonra şaşkıncı derecede kalabalık bir öteberi yığınının içinde bulduk kendimizi. Kitaplar elbette, hem de neredeyse hiç kitap rafı olmayan bir ev için dehşet verici miktarda; *kâğıtlar*, ah –sakladığımız mektuplar, kupürler, yayımcılarla yazışmalar– o dosyalar ne kadar da kabarmıştı! Bir de eşyalar: *batterie de cuisine*,¹ şarap kadehleri, sürahiler, *hatta* giysiler... Bunlar Laggo Maggiore'ye mi gidecek, yoksa başkasına mı verilecek? Yoksa ikisi de mi? Kararlar, programlar, koli aramalar... Bir de ev sahibini düşünmemiz gerekiyordu. Yıl sonunda ayrılabileceğimiz fikri yavaş yavaş belirmeye başladı. Noel'den sonra. Yurtdışına çıkmadan önce soluklanalım diye Londra'da –Fulham'da– bize bir apartman dairesi ayarlandı. Dairede ısıtma olmadığını kimse söylememişti (ocak-ortası tatilimizde soba ve onca takım taklavat mı alacaktık yani şimdi?). Mutfakta bir gaz kaçağı, hem de ciddi bir kaçak olduğunu hiçbirimiz fark etmemiştik. Yaklaşan 1962/63 kışının sert geçeceğini, 1947'den beri en berbat kış olacağını kimse *öngörmemişti*.

Noel'in ertesi günü kardan mahsur kaldık. Arabayı garajdan çıkarmanın, yolda tekerlekli araç kullanmanın imkânı yoktu. Eh, ne yapalım, kuzinemizi de kullanamayacaktık madem, okkalı bir kuzu bacağı oturma odasının şöminesinde elle yapılmış bir şişe geçirip

¹ Tencere-tava gibi mutfak gereçleri. (Ç.N.)

kızarttık (kuzu budu yapmanın en iyi yollarından biri). Kar ve soğğun hepten azdığı ocak ayının başında bir sabah kayak takımlarımızı, paltolarımızı ve botlarımızı geçirip eşyalarımız kolilere istiflenmiş olduğu halde, bize o kadar iyiliği dokunan o antika adlı evi yaya olarak terk ettik. Elimizde birer daktilo, birer evrak çantası ve hem bir günlük ihtiyacımız, hem de o akşam davetli olduğumuz yemekli partide giyeceğimiz siyah elbiselerin olduğu birer bohça vardı. Anayola, oradan da istasyona ulaşp trene bindik. Fulham'daki daireye ulaşmak için sabırsızlanıyorduk.

Bu romana değgin iki konu daha. Yardımcı karakterlerden birini Bay James olarak adlandırmak yanlıştı. Harvard bağlantılı bir New Englandlı¹ olmakla birlikte bu ünlü adla ne ilişkisi, bağlantısı veya ona yaklaşan bir yanı vardı, ne de *öyle olması düşünölmüştü*. Bu hem küstahlık, hem de münasebetsizlik oldu; aptallığı da cabası. Bunu o zaman da fark etmiştim, ama kişiyi adından bir türlü koparamadım. Kurgusal yazılarda kişilere bir kez ad verildi mi o bir lanet gibi onlara yapışır, kendine ait bir varlık kazanır ve kendini değıştirtmez, yazarlar bunu bilirler. Elimden yalnızca özür dilemek geliyor.

Öykünün seyri içinde benim bazı tutumlarıma, zevklerime ve tepkilerime sahip olması dışında *benden* büsbütün farklı biri olan genç kız gibi yasadışı bir iş yaptım mı? Bunun basit bir tek cevabı var: hayır. Fakat benzer şartlar ve fırsatların yanından bile geçmediğimi belirtmeliyim. Ya geçseydim? Çelişki olurdu. İngilizler yasaya bağlı kalmanın temel gerekliliğine inanırlar – yasayı kendiniz uygulamayın– ve İtalya ve Fransa'daki hayatımın bende kök saldırdığı, bazı meselelerde

¹ New England: ABD'nin kuzeydoğu eyaletlerinin genel adı. (Ç.N.)

insanlığa öncelik verilmesi gerektiği, *kuralın* değil, *sonucun* önemli olduğu itkisine karşı çıkarlar. Flavia'nın bulduğu son çözüm –çaresiz ve kinci bir davranışı boşa çıkartan koruyucu sevginin (ve sağduyunun) eylemi– bana olumlu geliyor; teknik olarak suç sayılsa da böyle bir eylem olmasa, sonuç kaçınılmaz olarak kötü olur. Benim düşüncem bu. Ama *ma semblable ma sœur*¹ olan kızıdaki o yürekliliği, o hızı ve serinkanlılığı *ben* gösterebilir miydim? Herhalde gösteremezdim.

Sybille Bedford, 2000

¹ Benzerim kız kardeşim. (Ç.N.)

Öndeyiş

1920'lerin sonunda bir güz mevsimi, görünüşe bakılırsa çok da belli bir nedeni olmaksızın, Fransa'da yaşamaya başladık.

* * *

Tren durmuştu. Annem eldiveniyle camı sildi:
VENTIMIĞLIA İSTASYONU.

İkimiz de kitaplarımızı elimize aldık. Bir süre hiçbir şey olmadı. Sonra kaba üniformaları ve belde silahlarıyla gümrükçüler ikişer ikişer koridorda dolaşmaya başladılar. Annem hafif bir el hareketiyle onları belli bir mesafede tuttu. Kaba sefiller, dedi; kim demiş siyah kiri göstermez diye. Gittiler. Tren hâlâ duruyordu. Yine okumaya çalıştık. Derken dayımın vagona bindiğini gördüm; hızla bize doğru geldi: "Constanza!" Annem, "Sen ha?" dedi. Dayım önce sağ, sonra sol yanağını öptü. Annem tepki vermedi. Soğuk sesiyle, "Ne istiyorsun?" diye sordu. Dayım beni fark etti. "Ciao,¹ Flavia," dedi omzunun üstünden. "Sizi yakalayabilmek için Sestriere'den buraya kadar geldim," diye İngilizce

¹ Merhaba. (Ç.N.)

cevap verdi anneme. Ondan hoşlanmadığım için kompartımandan çıktım, o yüzden de gerisini duymadım.

Perondan bakınca vagonun camında onları görebiliyordum – annem yüzünde yumuşak ve dalgın bir bakışla hâlâ oturuyordu; çok alımlı bir kadındı ve öğle sonrasının o tozlu boş istasyonunda, çoğu zaman olduğu gibi, başka bir dünyadan gelmiş bir hayalete benziyordu. Dayım önemli bir meseleymiş gibi hararetle, el-kol hareketleriyle konuşuyordu. Bakışımı başka yöne çevirdim; az sonra dayımın trenden atladığını, rayların öbür yanına geçip hızla çıkışa yöneldiğini gördüm. Kompartımana döndüm. Annem, “Giorgio delirmiş,” dedi, “annemin ona bizi nerede bulabileceğini söylemesi çok can sıkıcı.” “Niye gelmiş?” “Allah biliyor ya,” dedi annem, “saçma sapan bir tasarı için.” Annemin kafası –insanlar, davranışlar, güdüler hakkında– çözümleyici ve yorumlayıcı biçimde çalışır; ama Giorgio uzun zamandır devre dışıydı. Ben de üstelemedim. Az sonra hareket ettik, tren bir köprüden tangur tangur karşıya geçti ve Fransa’ya girdik –her şey yolunda mı, diye sordum; her şey yolunda, dedi annem, bu seferki mesele pek önemli değilmiş–, Nice’te aktarma yapıp Calais Ekspresi’ne yetişeceğimiz için de çok geçmeden eşyalarımızı toplamanın telaşına düştük.

Tren istasyona yanaşınca bir hamal çağıracaktım ki annem bir eline dokunup, “Yüzüğüm,” dedi. “Ne yüzüğü?” diye sordum. “Babamın verdiği yüzük,” dedi sert bir sesle, “yakut olan!” Kalbim umutsuzlukla, “Öyle mi?” dedim. “Parmağında mıydı?” “Hiç çıkarmadığımı biliyorsun,” dedi. Doğru söylüyordu; yüzüğü takmadığı bir zamanı hatırlamıyordum. İri bir yüzüktü, ağırdı ve Romalı prens babasının ona armağanıydı. Kendisini hiç görmediğim için büyükbabama öyle diyordum kendimce. Yeri araştırdık, koltukların altına

baktık, döşemeleri büyük bir dikkatle yokladık. Bu tür durumlarda insanların yaptığı her şeyi yaptık. “Düşün,” dedim. O gün ne yaptığımızı gözden geçirdik. “Ellerini yıkadın.” Tuvalete göz atmak için çıktım, ama koridor trene binen insanlarla tıklım tıklımdı ve tuvalet de kilitliydi. Bavulları, cepleri karıştırdık. “Anne,” dedim, “artık inmemiz gerek.” Ekspresteki yataklarımız ayırılmıştı. Saçma, dedi, eksprese sonra da binebilirdik, onu kıyı boyunun ilerisinde yakalayabilirdik, ne de olsa Cannes’da ve bir sürü yerde daha duracaktı. “O yüzük olmadan bu trenden inmem.”

Kondüktörü bulunca adam *chef du train*’i¹ çağırdı. Onlar da bizim aradığımız gibi arandılar, ama daha büyük bir yetkinlikle. Koltuklar ve minderler ellerinin altında bir yap-bozun parçaları gibi ayrılıyordu. Daha çok saç tokaları ve kibrit çöpleri çıktı gün ışığına. Adamlar da annem kadar meyus görünüyorlardı. Onun tarafında görünüyorlardı.

“*Une bague de valeur, Madame?*”²

“*Valeur sentimental.*”³ Fransızcası İtalyanlarınkı gibi sertçeydi. “Fakat madem sordunuz – evet. Yakuttu, ama sıra dışı bir yakut. Ah evet, değerli bir yüzüktü.”

Cannes istasyonuna vardığımızda evrak işi sürüyordu. Annem, “İkide bir saatine bakmayı kes, Flavia,” dedi. Alassio’dayken yüzüğün hâlâ parmağında olduğunu anlattı; otururken ona eliyle dokunduğunu hatırlıyordu. Kompartımana kimse girmemişti. Tren bir *omnibus*, her istasyonda duran ağır bir trendi, ama o günlerde Fransa içlerine başka pek sefer yapılmıyordu. Annem konuşuyordu; adamlar onun ve babasının adını not ettiler.

¹ Tren şefi. (Ç.N.)

² Değerli bir yüzük müydü, madam? (Ç.N.)

³ Manevi değeri vardı. (Ç.N.)

⁴ Annenizin kızlık soyadı? Annenizin doğum yeri? (Ç.N.)

“*Nom de jeune fille de la mère? Lieu de naissance de la mère?*”⁴

Ahmaklıkların çoğuna tahammülsüz olan annem bu işlemlere alışkındı ve iyi niyetle hepsini cevapladı.

Tren şefi, “*Providence?*” diye sordu. “*Et où cela se trouve?*”¹

Annem gülümseyerek, “*En Amérique du Nord,*”² dedi.

“*Bougre.*”³

Annem şimdi de aç olduğunu söylüyordu. Para çantasına davrandı. Acaba yemek vagonundan iki sepet kumanya getirebilirler miydi lütfen? Adamlar parasını yağsız bir tavuk butu, kuru bir şeftali ve bir yudum şarap için ziyan etmemesini söylediler. Annem bizde bol miktarda iyi şarap olduğunu söyledi. Şef, “*Si Madame me permet,*”⁴ deyip ambalaj kâğıdından bir paketi açtı. Annem dana etli büyük bir sandviç aldı.

“*Et la petite? – Mademoiselle?*”⁵

Kendimi hiç öyle düşünmemiştim. Daha o zamandan boyum uzundu ve kendimi, galiba bundan sıkılmaksızın, olduğumdan (on altıya basıyordum) bayağı büyük hissediyordum. O sıralar başlıca ilgi alanlarım, kitaplar ve ütöpik siyasetti, daha doğrusu ben öyle sanıyordum; Oxford’a gitmeyi, yazar olmayı umuyordum, ama yoluma çıkan güzel şeyleri geri çevirmeme huyum anneme çekmişti. Anneannemin şoförünün yanımıza koyduğu küçük Barolo şişesine uzandım, mantarı kolayca çıktı – dördümüz birlikte içtik. Tekrar hareket ettiğimizde hava iyice kararmıştı. Şef, “*Natio-*

¹ Providence mı?.. Orası neresi olabilir ki? (Ç.N.)

² Kuzey Amerika’da (ABD’nin Rhode Island eyaletinin başkenti). (Ç.N.)

³ Demeyin yahu. (Ç.N.)

⁴ Hanımefendi bana izin verirse. (Ç.N.)

⁵ Ya küçükhanım – matmazel? (Ç.N.)

⁶ Uyruğunuz? (Ç.N.)

⁷ İngiliz. (Ç.N.)

⁸ Evli mi diyelim? (Ç.N.)

nalité?”⁶ diye bıraktığı yerden aldı.

Annem, “*Anglaise*,”⁷ dedi.

“*On ne le dirait pas. Mariée?*”⁸

Annem göz kırparak, “*Veuve*,”¹ dedi. Boşanmıştı, ama babam öldükten sonra bu yaftayı kullanmak daha kolayına geliyordu.

Adamlar işlemleri bitirene kadar Fréjus’ta durmuş ve tekrar kalkmıştı. Hayran bir neşeyle birbirlerine yinelediler.

“*Veuve Herbert...*”² (mürekkepli formda annemin belirlediği biçimiyle)

“*Née à Castelfonte....*

“*De paternité Italienne....*

“*De mère Américaine....*

“*Sujet Britannique....*

“*Sans Domicile....*

“*Accompagnée de sa fille....*

“*Se rendant à – se rendant où?*”³ NEREYE gidiyorduk?”

Annem Brüksel’e gittiğimizi söyledi.

“Ben İngiltere’ye gidiyorum,” dedim.

Şef, “Bu gece değil,” dedi.

Annem, evet, evet, diye katıldı. Yüzüğe bir kez daha bakılacaktı. “Bir sonraki durak neresi?”

“*Les Arcs.*”

“Hiç duymadım.”

“Bir kavşak noktası, madam.”

“Ah güzel,” dedi annem, “orada eksprese de geçerez.”

“Ne ekspresi?”

“Bizimki.” Annem elimdeki yataklı vagon biletle-

¹ Dul. (Ç.N.)

² Bay Herbert’in dul eşi. (Ç.N.)

³ Castelfonte doğumlu.... Baba İtalyan.... Anne Amerikalı.... İngiliz uyruklu.... İkameti belirtilmemiş.... Kızı refakatinde.... Nereye – nereye gidiyorsunuz? (Ç.N.)

rini uzatmamı istedi.

Adamlar heyecanlandılar. “6.59 Nice seferi mi? Ama bu imkânsız, madam.”

“Sizin kavşağınızda durmuyor mu o?”

“Durmmuştu...”

“Pekâlâ,” dedi annem, “o zaman biz de onu Toulon’da yakalarız.”

“Madam!” diye feryat ettiler. “Saatin kaç olduğunu biliyor musunuz?”

Annem, “Pek sayılmaz,” dedi. “Ama konuyla ilgisi varsa söyleyin.”

Hep bir ağızdan söyledik.

“O kadar da geç değilmiş,” dedi.

“*Bu Calais Ekspresi’nin Avignon’da olması gereken saat.*”

“Ah,” dedi annem, “bizi geçmiş. Hay aksi şeytan! Ama, tabii ki...” Bana döndü. “Ama niçin bir şey demedin?” Ben başından beri konuya iyimser yaklaşmadığımı hatırlattım.

“Yüzük,” dedi aceleyle. “Hiç hayra alamet değil. Yüzüğü kaybetmemeliyiz.”

Adamlar bekliyorlardı.

Annem, “Bak *bu* hesapta yoktu,” dedi, ama sonuçta başka trenler de olmalı değil miydi? Evet, vardı. “Bize iki yataklı ayırtabilir misiniz?” Adamlar mümkün olmadığını söylediler, *Salon d’Autos*¹ yüzünden bu gece kesinlikle yer yokmuş, Lyon’un ne bu yanında, ne de öbür yanında hiç boş kuşet kalmamış.

“Talih,” dedi annem, “belli ki bizden yana değil.”

Adamlar bir yerde inip geceyi orada geçirmemizi önerdiler.

Annem, “Gerçi zaman su gibi akmışa benziyor,” dedi, “ama ben *sahiden* bu trenden biraz sıkıldım.”

¹ Otomobil fuarı. (Ç.N.)



SYBILLE BEDFORD

TANRILARIN GÖZDESİ



ROMAN



Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, farklı ortamlarda yaşamış olan **Sybille Bedford**'ın en güzel romanlarından biri sayılan *Tanruların Gözdesi*, yer yer yazarın yaşamından esintiler de taşıyan bir öykü anlatıyor. 20. yüzyıl İngiliz edebiyatının en saygın kalemlerinden biri olarak kabul edilen Bedford, Amerikalı bir genç kızın bir İtalyan soylusuyla evlenmesinden yola çıkarak, Yeni Dünya ile Eski Dünya'nın, Amerika ile Avrupa'nın değer yargılarını, yaşam tarzlarını ustaca karşı karşıya getiriyor. *Tanruların Gözdesi*, üç kuşağın birbirini tamamlayan öykülerinde, kadın ruhunun derinlerde yatan gizlerini ele veriyor.

Aynı zamanda çok önemli bir anı yazarı olan Bedford, daha önce yayınladığımız *Bataklık Kumu*'nda renkli yaşamından çarpıcı görünümeler sunuyordu. Bu kez, *Tanruların Gözdesi* adlı romanında, günişığı, çiçekler ve geniş kenarlı şapkalar giyen kadınların yer aldığı izlenimci bir tablo çiziyor. Ama tablonun ardında olup bitenler, aynı ölçüde iyimser değil, insanoglunun karanlık yönlerini dışavuruyor.

KAPAK RESMİ: TAMARA DE LEMPICKA

ISBN 978-975-07-0925-8



9 789750 709258

<http://www.canyayinlari.com>